

نگرش مردم نسبت به سالمندان در استان گلستان در سال ۱۳۸۷

دکتر اکرم ثناگو^{۱*}، عرازگل بازاری^۲، مریم چهره گشا^۳، سونا قرنچیک^۲، مریم نوروزی^۲،
صفیه پاکروان فر^۴، حمیدآسایش^۴، دکتر لیلا جویباری^۱

- ۱- دکترای پرستاری و عضو هیأت علمی دانشکده پرستاری و مامایی بویه، دانشگاه علوم پزشکی گلستان.
- ۲- کارشناس پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی گلستان. ۳- کارشناس ارشد پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی گلستان. ۴- کارشناس ارشد پرستاری و عضو هیأت علمی دانشکده پیراپزشکی قم، دانشگاه علوم پزشکی قم.

چکیده

زمینه و هدف: تحولات اجتماعی، اقتصادی و پیشرفت های علمی موجب رشد سریع سالمندی و دگرگونی سنت- های- دیرین گردیده است. کیفیت زندگی در سالمندانی که از حمایت های همسر، فرزندان و دوستان برخوردارند، بالاتر است. لذا پژوهش حاضر به منظور تعیین نگرش مردم نسبت به افراد سالمند در استان گلستان در سال ۱۳۸۷ انجام شده است.

روش بررسی: در این مطالعه توصیفی- تحلیلی، ۳۰۰ شهروند ۱۳ الی ۶۰ ساله که حداقل یک فرد سالمند در اطرافیان خود داشتند، از چهار شهر استان گلستان به روش نمونه گیری آسان مورد پرسش قرار گرفتند. پرسشنامه نگرش سنج کوگان به عنوان ابزار گردآوری داده ها مورد استفاده قرار گرفت. برای آنالیز داده ها از آزمون های کراسکال والیس و من ویتنی استفاده شد.

یافته ها: ۴۲ درصد نمونه ها ترکمن و ۵۳ درصد فارس بودند. میانگین سنی نمونه ها ۲۴/۸ سال بود. بین متغیر سن، قومیت و تحصیلات ($P < 0/05$) با چگونگی نگرش نسبت به سالمندی ارتباط معنی دار آماری دیده شد. زنان و مردان کمتر از ۲۵ سال و افراد با تحصیلات بالا بیشترین نگرش منفی را نسبت به سالمندان و زنان و مردان ترکمن بیشترین نگرش مثبت را نسبت به سالمندان داشتند.

نتیجه گیری: با توجه به اینکه بیشترین نگرش منفی بین نوجوانان و جوانان و دانشگاهیان است، برای ایجاد تحولی اساسی در نگرش این افراد، باید اقدامات اساسی توسط مسئولان انجام شود.

کلید واژه ها: نگرش، مردم، سالمندان، استان گلستان

* نویسنده مسئول: دکتر اکرم ثناگو، پست الکترونیکی: a_sanagoo@yahoo.com

نشانی: گلستان، گرگان، دانشکده پرستاری و مامایی بویه، مرکز تحقیقات پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی گلستان،

تلفن: ۴۴۲۶۹۰۰ (۰۱۷۱)، نمابر: ۴۴۲۵۱۷۱

وصول مقاله: ۹۰/۶/۶، پذیرش مقاله: ۹۰/۱۲/۱

مقدمه

در عصر حاضر به دلیل افزایش امید به زندگی و کاهش میزان باروری در دنیا، سالمندی به یک پدیده جهانی تبدیل شده است. براساس آمارهای سازمان جهانی بهداشت در سال ۲۰۰۰، حدود ۶۰۰ میلیون سالمند در جهان وجود داشت که در سال ۲۰۲۵ به ۱/۲ میلیارد نفر و در سال ۲۰۵۰ به ۲ میلیارد نفر خواهد رسید. براین اساس سالمندان، سریع‌ترین نرخ رشد جمعیت را در بین گروه‌های مختلف سنی دارند (۱). سالمندی پایان زندگی نیست، در واقع یکی از مراحل رشد انسان است که روند طبیعی گذر عمر و زندگی می‌باشد (۲).

رشد جمعیت سالمندان جهان در حال حاضر در حدود ۲/۴ درصد در سال محاسبه شده است که به وضوح بیشتر از نرخ رشد کلی جمعیت می‌باشد. حدود ۱۶۵ میلیون نفر سالمند در کشورهای توسعه یافته زندگی می‌کنند. در کشور ایران بر اساس اعلام سازمان ملل متحد در حال حاضر حدود ۵/۴ تا ۷/۸ درصد جمعیت را سالمندان تشکیل می‌دهند که این ارقام در سال‌های ۲۰۲۵ و ۲۰۵۰ به ترتیب به ۱۰/۵ و ۲۱/۷ درصد افزایش پیدا خواهد کرد (۳).

دگرگونی‌ها و تحولات اجتماعی، اقتصادی، تکنولوژی و پیشرفت‌های علمی موجبات رشد سریع سالمندی و در نهایت دگرگونی ارزش‌ها و سنت‌های دیرین و جایگزینی ارزش‌های جدید را باعث گردیده است (۲).

شواهد نشان می‌دهد که مراقبت‌های دلسوزانه و حمایت‌گراانه از سالمند در محیط زندگی، بهترین شانس برای افزایش کیفیت زندگی وی محسوب می‌گردد؛ اما امروزه حمایت و نگهداری از سالمند توسط خانواده، مشکلات بالقوه‌ای را برای خانواده به همراه دارد (۴).

نگرش‌ها و باورهای افراد در مورد نتایج رفتاری که انجام می‌دهند، در طی ارزیابی نتایج آن مشخص می‌گردد و نگرش (ادراکات، احساسات و عقاید) نسبت به سالمندان از مسائل تعیین‌کننده بر سلامت و بهبودی سالمند است. هرچه افراد احساسات و نگرش مثبت‌تری نسبت به سالمند داشته باشند، زندگی رضایت‌بخش‌تری را برای آن‌ها به وجود خواهند آورد (۵).

Kim و همکاران در سال ۱۹۹۶ با انجام یک تحقیق نشان دادند که بیشترین امتیاز کیفیت زندگی در سالمندان هنگامی مشاهده می‌شود که از حمایت‌های همسر، فرزندان و دوستان برخوردار باشند (۶).

Hoshino و همکاران در سال ۱۹۹۶ نیز یکی از عوامل مهم در کیفیت زندگی سالمندان را ارتباط فAMILI ذکر نموده‌اند (۷). از آنجا که نرخ رشد جمعیت و سرعت افزایش جمعیت سالمندان در کشورهای در حال توسعه بیشتر از کشورهای توسعه یافته است، لذا در آینده جمعیت سالمند بیشتری در این کشورها زندگی خواهند کرد و کشور ما نیز از این قاعده مستثنی نخواهد بود (۸). بنابراین لازم است پدیده سالمندی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین چالش‌های ایران آینده در نظر گرفته شود. با توجه به اینکه خانواده به‌عنوان مهم‌ترین عامل حمایت اجتماعی محسوب می‌شود و مسأله نگرش افراد نسبت به سالمند و سالمندی به عوامل متعددی از قبیل سازماندهی سرویس‌های ارائه‌دهنده خدمات بهداشتی و ... در هر کشور وابسته است، دستاوردهای این نگرش را نمی‌توان از فرهنگ - های دیگر به‌عاریت گرفت (۹).

لذا بر آن شدیم تا مطالعه‌ای را با هدف تعیین نگرش مردم نسبت به سالمندان در استان گلستان در سال ۱۳۸۷ به انجام برسانیم.

روش بررسی

این مطالعه از نوع توصیفی بوده که به منظور تعیین نگرش مردم استان گلستان نسبت به سالمندان در سال ۱۳۸۷ صورت گرفت. جامعه آماری مورد مطالعه، ۳۰۰ شهروند ۱۳ الی ۶۰ ساله بودند که حداقل یک فرد سالمند بالای ۶۰ سال در اطرافیان خود داشتند و نمونه‌ها از چهار شهر استان گلستان انتخاب شده‌اند. نمونه‌گیری به روش نمونه‌گیری آسان صورت پذیرفت.

داده‌های این مطالعه با استفاده از پرسشنامه‌ای بود که شامل دو بخش می‌باشد؛ بخش اول شامل مشخصات دموگرافیک و متغیرهای زمینه‌ای (سن، جنسیت، قومیت، میزان تحصیلات و ...) و بخش دوم شامل مقیاس نگرش نسبت به سالمندان که دارای ۳۴ عبارت مثبت و منفی (۱۷ عبارت نگرش مثبت و ۱۷ عبارت نگرش منفی) درباره سالمندان می‌باشد و نگرش فرد پاسخگو را نسبت به سالمندان به وسیله یک مقیاس لیکرت شش درجه‌ای از کاملاً مخالف (نمره ۱) تا کاملاً موافق (نمره ۶) در مورد آن عبارت می‌سجد.

دامنه نمرات در عبارات مربوط به نگرش مثبت و منفی از ۱۷ تا ۱۰۲ متغیر خواهد بود. نمره بالا در عبارات مثبت، نشان دهنده نگرش مثبت تر و بالا بودن نمره در عبارات منفی، نشان دهنده نگرش منفی تر نسبت به سالمندان می‌باشد (۱۰).

در مطالعات مکرر، این مقیاس به عنوان یک ابزار معتبر و پایا در سنجش نگرش افراد نسبت به سالمندان شناخته شده است. ضریب آلفای کرونباخ برای عبارات مثبت ۰/۸۶ درصد و برای عبارات منفی ۰/۸۵ درصد گزارش شده است و ضریب آلفای کرونباخ کل مقیاس در مطالعات مختلف از ۰/۷۹ تا ۰/۸۷ درصد متغیر می‌باشد (۱۱ و ۱۰). جمع‌آوری داده‌ها توسط ۵ پرسشگر آموزش دیده انجام شد؛ به نحوی که پرسشنامه‌ها توسط فرد پرسشگر به شهروند منتخب ارائه و پس از تکمیل توسط وی جمع‌آوری می‌شد. تمام پرسشنامه‌ها بدون نام بود

و از افراد شرکت‌کننده نیز رضایت شفاهی اخذ شد. از آمار توصیفی به منظور توصیف نمونه‌های مورد پژوهش و از آزمون‌های آماری نان پارامتری کراس کوالیس و من ویتنی به منظور پاسخ به سؤالات و اهداف پژوهش بهره گرفته شد. در این مطالعه افراد مجاز بودند هر زمان که بخواهند از مطالعه خارج شوند. کلیه اطلاعات مربوط به شرکت‌کنندگان محرمانه بوده و برای ثبت آن از کد به جای نام و نام خانوادگی استفاده شد.

یافته‌ها

بر اساس یافته‌ها از مجموع شرکت‌کنندگان ۲۴/۳ درصد مرد و ۷۵/۷ درصد زن و از نظر قومیتی ۴۲ درصد ترکمن و ۵۳ درصد فارس بودند. از نظر میزان تحصیلات ۷/۷ درصد ابتدایی، ۲۳/۳ درصد راهنمایی یا دبیرستانی و ۶۵/۳ درصد دانشگاهی بودند.

در مقایسه بین گروه‌های سنی از نظر نگرش منفی نسبت به سالمندان در ۳ گروه زیر ۲۵ سال، بین ۲۵-۴۵ سال و بالای ۴۵ سال اختلاف معنی‌دار مشاهده شد ($P=0/036$). افراد زیر ۲۵ سال بیشترین نگرش منفی را نسبت به سالمندان داشتند. در افراد بین ۲۵-۴۵ سال و سپس بالای ۴۵ سال کمترین نگرش منفی را داشتند، ولی بین این گروه‌های سنی از نظر نگرش مثبت به سالمندان اختلاف معنی‌دار مشاهده نشد.

از نظر قومیتی بین دو قومیت فارس و ترکمن از نظر نگرش نسبت به سالمندان اختلاف معنی‌دار وجود داشت ($P=0/017$). ترکمن‌ها نگرش مثبت بیشتری داشتند. از نظر نگرش منفی در بین این دو گروه قومیتی، اختلاف معنی‌داری مشاهده نشد.

در مقایسه بین میزان تحصیلات بین سه گروه تحصیلی ابتدایی، راهنمایی / دبیرستان و دانشگاهی اختلاف معنی‌دار از نظر نگرش منفی نسبت به سالمندان وجود داشت ($P=0/000$). افراد دارای تحصیلات دانشگاهی بیشترین نگرش منفی را داشتند،

روحي مرتبط با سالمندی را تجربه نکرده اند، در این بازده زمانی که در اوج توانمندی و نیروی جسمی و روحی هستند، درک سالمندی برای آن‌ها نامانوس است. از طرفی با افزایش سن افراد، مشکلات ناشی از بالارفتن سن را تجربه خواهند نمود و دیگر نگاه یک جوان ۲۵ ساله را نخواهند داشت و به مراتب راحت‌تر می‌توانند سالمندی را درک نمایند.

بین تحصیلات و نگرش سالمندی در سه گروه تحصیلی ابتدایی، راهنمایی/دبیرستان و دانشگاهی، اختلاف معنی دار از نظر نگرش منفی به سالمندان وجود داشت. افراد دارای تحصیلات دانشگاهی بیشترین نگرش منفی را داشتند.

در مطالعه همدانی زاده و قائم مقامی ارتباط معنی-داری بین سطح تحصیلات و نگرش نسبت به سالمندی یافت نشد (۱۳ و ۱۵)، اما در مطالعه Mellor در سال ۲۰۰۷ که نگرش پرستاران در مورد سالمندان مورد بررسی قرار گرفت، این ارتباط معنی دار بوده و در پرستاران با دانش و تحصیلات بالاتر، نگرش مثبت‌تر بوده است (۱۶).

نکته قابل توجه در مطالعه حاضر، نگرش منفی دانشجویان نسبت به سالمندان بود، شاید علت این باشد که با صنعتی شدن جهان و هسته‌ای شدن خانواده‌ها و با در نظر گرفتن آینده‌ای که در پیش دارند، سالمندان را نه یک نعمت بلکه یک بار اضافه می‌دانند.

در این مطالعه به علت وجود محدودیت‌های اجرایی، پژوهشگران به ناچار روش نمونه‌گیری آسان را اتخاذ نمودند و به همین دلیل میزان تعمیم‌پذیری یافته‌ها کاهش می‌یابد. همچنین از آنجا که مطالعات اندکی در این زمینه صورت پذیرفته است، برای تحلیل داده‌ها از مطالعات قدیمی نیز بهره گرفته شد.

ولی این اختلاف از نظر نگرش مثبت بین این گروه تحصیلی وجود نداشت. بین گروه‌های شغلی در رابطه با نگرش نسبت به سالمندان اختلاف معنی‌داری مشاهده نشد ($P > 0/05$). از نظر اینکه سالمند در منزل دارند یا نه از نظر نگرش مثبت یا منفی نسبت به سالمندان هیچ‌گونه ارتباطی یافت نشد ($P > 0/05$). در خانواده‌های دارای سالمند بین نسبت خانوادگی فرد سالمند و فرد شرکت‌کننده در مطالعه هیچ ارتباط معنی-داری از نظر نگرش منفی یا مثبت وجود نداشت ($P > 0/05$). در مقایسه بین جنسیت از نظر نگرش مثبت یا منفی به سالمندان نیز میان زن و مرد اختلاف معنی‌داری مشاهده نشد ($P > 0/05$).

بحث

در این مطالعه با توجه به نتایج به دست آمده مشخص شد که نگرش بیشتر افراد نسبت به سالمندان منفی است. از نظر نگرش مثبت در بین قومیت‌ها، ترکمن‌ها نظر مثبت‌تری داشتند که علت آن را می‌توان پایبند بودن بیشتر این قوم به سنت‌ها و اعتقادات خود و تداوم زندگی در خانواده‌های بزرگ دانست.

مطالعه Simington در آنالیز رگرسیون نشان داد که نژاد و قومیت از عوامل مؤثر نگرش به سالمندی بوده‌اند. در این مطالعه نژاد هند و اروپایی نگرش مثبت‌تری نسبت به سالمندی داشته‌اند (۱۲).

از لحاظ گروه سنی، بیشترین نگرش منفی را در بین نوجوانان و جوانان داشتیم که سیستم‌های آموزشی، زندگی ماشینی و نفوذ فرهنگ‌های بیگانه در آن بی‌تأثیر نیست که با یافته‌های همدانی زاده در سال ۱۳۸۷ و Soderhamn در سال ۲۰۰۰ همخوانی دارد (۱۳ و ۱۴).

Soderhamn و همکاران در مطالعه خود به این نتیجه رسیدند که نگرش افراد کمتر از ۲۵ سال نسبت به نگرش افراد بالای ۲۵ سال منفی‌تر بود (۱۴) و جوانان و جوانان خود در مرحله آغاز و شکوفایی زندگی خود هستند و به طور ملموس تجربه مشکلات جسمی یا

نتیجه گیری

با توجه به نتایج حاصل از این مطالعه می توانیم بگوییم دید جامعه در مورد احترام به سالمندان کمتر شده و به این قشر نسبت به گذشته توجه کمتری می شود. پیری، دوره ای است که بیشتر افراد تجربه خواهند نمود. بنابراین ذهن افراد باید از همان ابتدای شناخت محیط اطراف و اطرافیان با واژه سالمندی و احترام به سالمندان آشنا شود تا کودک از همان ابتدا به اهمیت این دوران و احترام به این افراد پی ببرد که این کار به طور حتم با آموزش و پرورش آنان در مدارس و از طریق رسانه ها امکان پذیر است، چون این دوران تأثیر پذیرترین دوران

زندگی است. ارائه برنامه های مربوط به سالمندی، مشکلات این دوران و نیازهای روحی - عاطفی این افراد هم بهتر است بیش از پیش در رسانه های جمعی (راديو، تلویزیون، روزنامه) که مخاطبان زیادی دارند، گنجانده شود تا ذهن افراد جامعه با این واژه ها آشنا شود و پذیرند سالمندی، دوره ای است که آن ها هم طی خواهند کرد.

تشکر و قدردانی

مجریان پژوهش بر خود واجب می دانند که از مساعدت و همکاری مرکز تحقیقات پرستاری و کلیه شرکت کنندگان این پژوهش، تشکر و قدردانی نمایند.

References

- 10 facts on ageing and the life course World Health Organization (WHO). [Cited 2008 Sep 10]; Available from: URL: <http://www.who.int/topics/ageing/en/htm>.
2. Masnavi A. Survey of cualsal factor on eldersy consign on charity foundation, University of social Welfare and rehabilitation science Tehran:2000. [Persian]
3. Hatami H, Razavi M, Eftekhare ardabili H. Public Health Book. Tehran: Arjmand publication 2005;3. [Persian]
4. Delavar B, Amini A, Beizae H, Naghavi M. Evaluation of elders health state in Iran. First international congress of Ageing in Iran. Tehran; Charity women Publication 2009. [Persian]
5. Courtney M, Tong S, Walsh A. Older patients in the acute care setting. *Austarllan J Rural Health*; 2000;8: 94-102.
6. Kim H, Lee S, Hisata M, Kai I. Social support exchange and quality of lif among the Korean elderly in a rural area, *Japanese Journal of Public Health* 1996; 43:37-49.
7. Hoshino A, Shinozaki I, Shinno S, Fujita T, Minow M. Development of a quality of life rating scale for patients with chronic neurological diseases. *Japanese journal of public health* 1996; 42(12):1069-82.
8. Iraia.org [homepage on the internet]. Available from: <http://www.iraia.org/farsi/farsi-news>. Htm. Accessed Jun 11, 2003.
9. McKinlay A, Cowan S. Student nurses attitudes towards working with older patients. *J Adv Nurs* 2003; 43(3):298-309.
10. Ogiwara S, Inoue K, Koshimizu S. Reliability and Validity of a Japanese Version of Attitude toward the elderly scale. *Journal of Phys. Ther Sci* 2007; 19:27-32.
11. Soderhamn O, Lindencrona C, Gustavsson SM. Attitudes toward older people among nursing student and registered nurse in Sweden. *Journal of Nurse Educator Today*. 2001; 21(6):225-29.
12. Simington JA. Attitudes towards the old and death, and spiritual well-being. *Journal of Religion And Health* 1996; 35(1):21-32.
13. Hamedani zadeh F, Motahedian E, Sarhangi F, Zighaimat F. A study of attitude among nurses to nursing care of old patients. *Kowsar Medical Journal* 2008; 13(3): 253-8. [Persian]
14. Soderhamn O, Lindencrona C. Ability for self-care among home dwelling elderly people in a health district in Sweden. *International Journal of Nursing Studies* 2000; 37(4): 361-8. [Persian]
15. Ghaem maghami A. Survey and comparision of child's attitude s adult age in home that living in their home and dormitory about elderly. Msc theisi 2000; 87. [Persian]
16. Mellor P, Chew D, Greenhill J. Nurses' Attitudes toward Elderly People and Knowledge of Gerontic elderly in a rural area, *Japanese Journal of Public Health* 1996; 43:37-49.

People Attitude toward Elderly in Golestan Province , 2009

Akram Sanagoo(PhD)^{*1},Arazgol Bazayar(BSc)²,Maryam Chehrehgosha(MSc)³,
Sona Gharanjic(BSc)²,Maryam Noroozi(BSc)²,Safieh PakravanFar(BSc)³,
Hamid Asayesh(MSc)⁴,Leila M Jouybari(PhD)¹

¹ Assistant Professor of Nursing, Golestan University of Medical Sciences.² BSc of Nursing, Golestan University of Medical Sciences.³ MSc of Nursing, Golestan University of Medical Sciences.⁴ Nursing Instructor, Qom University of Medical Sciences.

Abstract

Background and Objective: Socio-economical and scientific development has brought about rapid increase of elders and changed old traditions. Quality of life of elders with good wives, children's and friends support is higher than that of others. Hence, we aimed at determining people's attitude toward elders in Golestan province, 2009.

Materials and Methods: This cross-sectional study was carried out via convenience sampling on 300 people, who resided in four cities of Golestan province and aged 13-60 years, having at least one elder around. Data was collected by kogan questionnaire and analyzed by Kruskal-wallis and mann-whitney.

Results: The mean age of the subjects is 24.8. They are Fars (53%) and Turkmen (42%). There is significant relation between attitude toward elders and Variables such as age (P=0.003), ethnicity (P=0/000) and education (P=0/01. Men and women younger than 25 years and people with higher education have more negative attitude. Turkmens have higher positive attitude toward the aged.

Conclusion: Since more negative attitude toward the aged are reported among teens and highly educated adults, we recommend officials for performing some essential interventions to improve this attitude .

Keywords: Attitude, People, Aging, Golestan Province

* **Corresponding Author:** Akram Sanagoo (PhD) , **Email:** a_Sanagoo@yahoo.com